

Editör BASKIN ORAN
Türk Dış Politikası • CİLT III

İletişim Yayınları 1840 • Araştırma-İnceleme Dizisi 311
ISBN-13: 978-975-05-1142-4 • ISBN:13: 978-975-05-0000-8 (Tk. No.)
© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2013, İstanbul

YAYIN SEKRETERİ Kıvanç Koçak
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Anadolu Ajansı
SAYFA DÜZENİ ve UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Güneş Akkor
DİZİN Cem Tüzün
BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Editör: BASKIN ORAN

Türk Dış Politikası

KURTULUŞ SAVAŞINDAN BUGÜNE
OLGULAR, BELGELER, YORUMLAR

(Cilt III • 2001-2012)

Bölüm Yazarları

ALİ DAYIOĞLU, BASKIN ORAN, FUNDA KESKİN ATA,
İLHAN UZGEL, KUDRET ÖZERSAY, MITAT ÇELİKPALA,
MİTHAT SANCAR, MUSTAFA AYDIN, NURİ YEŞİLYURT,
SAMİM AKGÖNÜL, SANEM BAYKAL, SEYFETTİN GÜRSEL,
TUĞRUL ARAT, ÜNAL ÜNSAL

Editör Yardımcısı

Ünal Ünsal

Kutuları ve Tablolarıyla Katkıda Bulunanlar

Ahmet İnel, Akın Özçer, Ergun Özbudun, Fethiye Çetin, Fevzi Özlüer, Gün Kut,
Hakan Mertcan, Herkül Millas, İnan Sevinç, Kerem Altıparmak, Kıvanç Koçak,
Tuncay Babalı, Ümit Kardeş, Yavuz Çobanoğlu

Bu yapıttaki bölümlere dipnot verirken şu örnekten yararlanabilirsiniz:

Bölüm yazarının adı-soyadı, tırnak içinde bölümün adı, Baskın Oran (ed.), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt III (2001-2012), baskı sayısı, İstanbul, İletişim Yayınları, baskı yılı, s. ...

Bu yapıttaki kutulara dipnot verirken şu örnekten yararlanabilirsiniz:

Kutu yazarının adı-soyadı, tırnak içinde kutunun adı, Baskın Oran (ed.), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt III (2001-2012), baskı sayısı, İstanbul, İletişim Yayınları, baskı yılı, s. ...

Kısa İçindekiler*

Sunuş.....	7
11 Eylül Olayı Ertesinde AKP Dönemi	11
<i>Dönemin Bilançosu</i>	13
<i>ABD ve NATO'yla İlişkiler</i>	249
<i>AB'yle İlişkiler</i>	337
<i>Orta Doğu'yla İlişkiler</i>	401
<i>Kafkasya ve Orta Asya'yla İlişkiler</i>	463
<i>Rusya Federasyonuyla İlişkiler</i>	532
<i>Yunanistan'la İlişkiler</i>	560
<i>Kıbrıs Konusu</i>	632
<i>Balkanlarla İlişkiler</i>	690
<i>İnsan Hakları Konusu</i>	709
<i>Uluslararası Örgütlerle İlişkiler: BM'de Türkiye</i>	788
<i>Boğazlar Konusu</i>	819

(*) Ayrıntılı İçindekiler cildin sonundadır.

Kutular ve Yazarları.....	825
Haritalar.....	831
Tablolar, Şemalar ve Grafikler.....	831
Yapıta Katkıda Bulunanlar.....	833
Kısaltmalar.....	835
Dizin.....	843
Ayrıntılı İçindekiler.....	873

Sunuş

2001 sonunda iki cilt halinde yayınladığımız **Türk Dış Politikası – Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar** kitabından 11 yıl sonra, konuyu yine günümüze kadar getiren üçüncü cildi mutluluk içinde sunuyoruz. Gerçek bir mutluluk, çünkü biz yazarları için her şeyden önemli olan husus şu ki, bu kitap hem onu ders materyali olarak okuyan üniversite öğrencilerinden, hem de konu hakkında toplu bilgi edinmek isteyen kitlelerden takdir gördü. Toplam 1.600 sayfalık yapıt toplam 30 baskıya ulaştı. Epey hacimli ciddi bir kitap için büyük mazhariyettir.

Mutluluğumuzun diğer sebebi, böyle kolektif kitapların bunca yıl sonra devamının gelmesi nadir görüldüğü halde, konuyu 2012 sonuna kadar getiren bu cildi de hazırlamış oluşumuz.

Şanslı İmişiz

İkinci cildi 2001'de sonlandırdık. Çok şanslıymışız, çünkü tesadüfen doğru yerde bitirmişiz: 2001 sonunda, uluslararası politikayı çok derinden etkileyen meşhur 11 Eylül olayı vuku buldu. Olumsuz, ama çok önemli bir kilometre taşı oluşturdu. İç politikada da, Türkiye siyaseti için çok farklı bir parti olan AKP 2002 sonunda iktidara geldi. Üstelik, 12 Eylül cuntasının yaptığı tahribatı onaracak AB Uyum Paketlerini desteklemeye başladı. Kronikleşmiş Kıbrıs çıkmazında mutlak çözümden söz etmeye başladı. O da çok önemli bir kilometre taşı oldu.

Bu üçüncü cildin bittiği 2012 sonu da bilimsel açıdan şanslı oldu. Çünkü, uluslararası politika açısından, ABD'nin 11 Eylül fırtınası artık yatışmış ve dünyayı ateşe vermeye odaklanmış olan Neo-conların başarısızlığı tescillenmişti. Obama döneminde ABD, Neo-con cinnetinin açtığı yaraları onarma çabası içinde, müttefikleriyle danışmaya özen gösteren temkinli bir politika gütmeye başladı. Uluslararası politikada bir kuvvet boşluğu belirdi ve bu, Türkiye gibi ülkelere fırsatlar doğurdu. Diğer yandan, küreselleşmenin dünya ekonomisini kökten değiştirmeye başlaması da Türkiye gibi ülkeler için aynı durumu yarattı. Türk dış politikası açısından baktığımızda ise; Orta Doğu'daki altüst oluş, Suriye ve Irak'ın parçalanması ihtimalleri, en önemlisi de K. Irak'taki Kürdistan Bölgesel Yönetiminin bağımsızlaşma sürecinin başlama sinyalleri ortaya çıkıyordu.

2012 sonu, bilimsel açıdan, iç politikanın incelenmesi bakımından da şanslı bir tarih oldu. Eğer bu cilt 2010 sonunda bitseydi, büyük ölçüde, AKP iç ve dış politikasının övgüsünden ibaret olacaktı. Fakat her iki alanda da iktidar lideri, 2011'den itibaren gittikçe sivrileşen sert bir politika izlemeye başladı. Vaziyet, uluslararası

ilişkilerde kullanılan fakat Türkiye iç politikası açısından da geçerli olan iki terimle izah edilebilir hale geldi: Yumuşak Güç'ten Sert Güç'e geçiş. Dış politikada, özellikle Suriye bağlamında müdahaleci, hatta tehditkar bir tavır. İç politikada, 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın ilk yarısında "çoğunluğun iradesi" diye bilinen, ama artık günümüzde "farklılıklara saygı" olarak tanımlanan demokrasiden uzaklaşma. Bu durumda bu cilt, AKP politikalarını eleştirel bir gözle ele alma ve daha bütüncül biçimde değerlendirme imkanına ulaşmış oldu.

Yazar Kadrosunda Yeni İsimler

11 yıl toplumların hayatında kısa, ama insanlarınkinde uzunca bir süre oluşturur. İlk iki cildin yorulan kimi yazarlarının yerine bu ciltte "Ekonomi"yi Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, "Rusya Federasyonu İlişkileri"ni Doç. Dr. Mitat Çelikpala, "Yunanistan'la İlişkiler"i Yd. Doç. Dr. Ali Dayıoğlu, Bilanço'daki "Siyaset"le bir bütün oluşturan "İnsan Hakları Konusu"nu da Prof. Dr. Mithat Sancar ile Prof. Dr. Samim Akgönül yazdı. Yunanistan'la İlişkiler'den artık bağımsızlaşan "Kıbrıs Konusu"nu Doç. Dr. Kudret Özersay üstlendi. Kendisi bunu, KKTC Cumhurbaşkanlığı Özel Temsilcisi olarak başkentten başkente uçar ve bazılarında birkaç saat kalırken, üstelik bu resmi sıfattan tamamen sıyrılmayı bilerek yaptı.

Daha önceki ciltlerde dört kişi tarafından yazılan "Orta Doğu'yla İlişkiler"i bu ciltte genç bir arkadaşımız üstlendi: Araştırma Görevlisi Nuri Yeşilyurt. Daha dok-

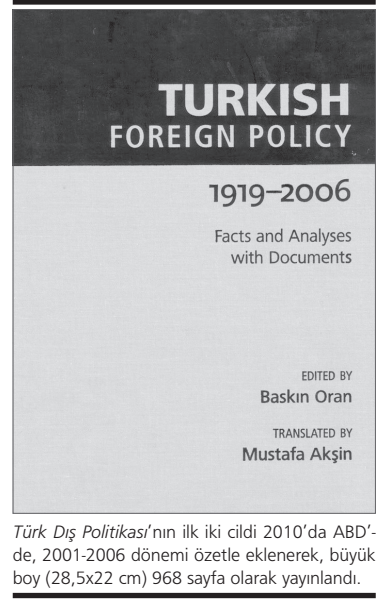

İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencileri Haziran 2012'de mezuniyetlerini *Türk Dış Politikası* ciltlerini havaya kaldırarak kutladılar (Kaynak: t24.com.tr, 24.06.2012).

torası yokken ve bir taraftan da tezini yazarken. Söz verdiği tarihleri gün aksatmadan. Elinizdeki cilt, basılıp çıktığı zaman Dr. unvanını almış olacak olan bu arkadaşımızın bu ilk önemli eserini yayınlama mutluluğuna da sahip.

İlk iki cildin kolay okunduğu öğrenciler tarafından hep ifade edilmiş ve bu, biz yazarları çok mutlu eden bir husus olmuştur. Çünkü bir kitabın kolay okunurluğu, bilimselliği kadar önemlidir; hele ders materyali olduğu düşünülürse. Bununla birlikte, bir olay bizi uyardı: İlk iki cilt Emekli Büyükelçi Mustafa Akşin tarafından özenli bir biçimde çevrilirken farkına vardık ki, kitabın dili daha iyi olabilir; böyle şeyler çeviri yapılırken daha iyi anlaşılıyor. (Bu çeviri, University of Utah Press tarafından *Turkish Foreign Policy - Facts and Analyses with Documents* adıyla 2010 sonunda yayınlanmıştır; Amazon'dan bulunabilir). Bu ciltte “T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Yeni Teşkilat Kanunu” bölümü yazan Emekli Büyükelçi Ünal Ünsal'ın dil konusundaki yoğun katkısı, bu cildin daha duru bir Türkçeye sizlere ulaşmasını sağlamış bulunuyor.

Bu Cilt Niye Kalın Oldu?

Evet, epey kalın. Anlattığı sadece 11 yıllık son dönem olduğu halde, 60 yılı anlatan Cilt I'e yakın kalınlıkta. Bunun sebebi, bir ölçüde, çok yeni olayların hangisinin önemli ve kalıcı, hangisinin geçici olduğunu anlamanın zorluğu; bunu Cilt II'de de yaşamıştık. Ayrıca, bu ciltte eskisinden çok daha fazla görsel malzeme kullandık. Fakat esas sebep, bu 11 yılın, hem iç hem de dış politikada Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmedik yoğunlukta bir dönem oluşu. Bu sebeple, bu cilt, Türkiye'de çok ihtiyaç duyulan bir kitap türünün de yerine geçmiş oldu: Almanak. Yani o yılın önemli iç ve dış olaylarını yazan kitap.

Biz bu “11 Yıllık Almanak”taki ikili ilişkileri (Yunanistan'la, ABD ve NATO'yla, vs.) 2011 sonuna kadar getirdik. Ama orada kalmadık. Daha önceki ciltlerde en fazla 40 sayfa tutan “Dönemin Bilançosu” burada iç ve dış olayları 2012 bitene kadar, yaklaşık 218 sayfa halinde izledi ve yorumladı. Bu bölüm, Türk Dış Politikası açısından ciddi önem arz eden Ermenistan ve Suriye politikalarını da, ayrıntılı biçimde 2012 sonuna kadar getirdi.

Bilanço'nun (ve cildin) bu sefer uzun olmasının son sebebine gelince. “2012'den Bakınca” başlığı altında birtakım kutular göreceksiniz. Bunlar, dönem öncesinde vuku bulan kimi olayların, vuku buldukları tarihte anlaşılamayan yanlarını anlatmakta: Menderes Dönemi, Turgut Özal Dönemi, 27 Mayıs Darbesi, 28 Şubat Muhurması, ayrıca, askerî vesayetin Türkiye'de kuruluşunun öyküsü. Zaman içinde çıkan yeni belgeler ve ayrıca, geçen zamanın araştırmacıya sağladığı yorumlama yeteneği, bunları yazmayı şimdi mümkün kıldı.

Teşekkürler

Nihayet, Cilt I'in başındaki Sunuş'ta olduğu gibi (yazım kuralları vs. için o Sunuş'a tekrar bir göz gezdiriniz), bu cilde yardımda bulunmuş kişileri anmak istiyorum. İnşallah unuttuklarım yoktur, varsa artık lütfen bağışlasınlar, şu isimler bu cilde bilgi ve belge sağladılar, bazı yerlerini okuyarak yardımcı oldular: Abdül Rezak Bilgin, Ali Arsin, Ahmet Davutoğlu, Cevahir Akdemir, Dilan Mızrak, Emirhan Yorulmazlar, Erdem Denk, Evren Dede, Füsün Gür, Gürcan Balık, Haluk Gerger, Herkül Millas, Hüseyin Doğan, İnan Özyıldız, Kaan Esener, Leda Mermer, Oya Baydar, Sarkis Paçacı, Setrak Davuthan, Süha Atatüre, Taner Akçam, Tanıl Bora, Temel İskit, Yılmaz Ensaroğlu, Zakarya Mildanoğlu.

Arkadaşım Bülent Küçükaslan, bu kadar hacimli bir çalışmada maalesef durmadan patlak veren onca bilgisayar sorununda gece-gündüz yanımda oldu. Bazen tamamen kaybolan metinleri kurcaladı, bulup çıkardı. İletişim Yayınevinden Nihat Tuna her zamanki gibi gak dedikçe et, guk dedikçe su verdi. Hüsnü Abbas ve baştan sona muazzam bir uyum içinde çalıştığımız Kıvanç Koçak büyük teknik yardım ve huzur sağladılar. Sağ olsunlar.

Bitirmeden, Cilt I'deki Sunuş'un son paragrafını buraya da kopyalamak isterim çünkü 11 yıldır değişen bir şey yok:

“Bir de, izin verirseniz, bu kitabın yazılması ve özellikle de bitirilmesi sırasında, hem sabahları ben yatmadan yatmayan, hem de onca ihmal edilmesini onca güler-yüzlülüğüyle bana hissettirmeyen Feyhan'a kuru, ama sevgi dolu bir teşekkür sunmak istiyorum.”

BASKIN ORAN

Not: Eksik ve yanlışlarımızı, izleyen ilk baskıda düzeltmemiz için, lütfen baskinoran@gmail.com adresine iletiniz.

Kutular ve Yazarları

17 Kasım Devrimci Örgütü (A. Dayıoğlu).....	622
1964 Gizli Kararnamesi (B. Oran).....	612
1966 Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi Md. 27 (B. Oran).....	802
2005 Osmanlı Ermenileri Konferansı (B. Oran).....	85
2006 Ermeni Soykırımı Tasarısına Fransa'da Tepkiler (B. Oran).....	179
2011 Valérie Boyer Yasası - Tahlil ve Süreç (B. Oran).....	180
2012'den Bakınca 27 Mayıs Darbesi (B. Oran).....	94
2012'den Bakınca 28 Şubat 1997 Muhtırası (B. Oran).....	96
2012'den Bakınca Menderes Dönemi (B. Oran).....	76
2012'den Bakınca Turgut Özal ve Dönemi (B. Oran).....	83

A

AB Komşuluk Politikası (S. Baykal).....	338
AB Müktesebatı (S. Baykal).....	346
AB Uyum Paketleri (S. Baykal).....	348
AB'nin Demokratik Meşruiyet Sorunu (S. Baykal).....	341
AB'nin Sindirme / Entegrasyon Kapasitesi (S. Baykal).....	381
AB'nin Temel İlkeleri / Değerleri (S. Baykal).....	356
Abhazya Meselesi ve Türkiye (M. Aydın).....	489
AIHM'de Mütakabiliyet Davaları ve Türkiye (A. Dayıoğlu).....	611
AIHM'nin Hrant Dink Kararı (S. Akgönül).....	739
Akdeniz İçin Birlik (S. Baykal).....	374
Akkuyu Antlaşmasının Hukuksal Sorunları (F. Özlüer).....	552
Albay Temizöz Davası (M. Sancar).....	731
Aleviler ve Dinsel Kimlik (B. Oran).....	764
Anayasa Referandumu - 2010 (A. Insel).....	713
Anayasal Antlaşma Denemesi (S. Baykal).....	364
Arap Baharı (B. Oran).....	51
Ardıllık (Halefiyet) (K. Özersay).....	639
Asimetrik Tehdit ve Savaş (M. Aydın).....	527
Asker Kişilerin Siyaset Yapma Suçu (B. Oran).....	91
Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA) (M. Aydın).....	474
Avrasya ve Avrasyacılık (M. Çelikpala).....	537
Avrupa Birliği Adalet Divanı Ön Karar Prosedürü (S. Baykal).....	674
Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) (S. Baykal).....	359
Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (B. Oran).....	125
Azerbaycan ve Gürcistan'la Askerî İlişkilerin Gelişimi (M. Aydın).....	486
Azerbaycan'ın Türkiye Politikasında Olumsuzluklar (B. Oran).....	172
Azınlık Raporu ve Davası (B. Oran).....	725

Azınlık Tali Komisyonu (A. Dayıoğlu).....	767
Azınlıklar Konusunda Müttekabiliyet (A. Dayıoğlu).....	570
B	
Bâkir Dođum (<i>Virgin Birth</i>) (K. Özersay).....	640
Balyoz Harekat Planı Davası (B. Oran).....	734
Batı Trakya'da Müftülerin Dünyevi Yetkileri (A. Dayıoğlu).....	573
Belçika Modeli (K. Özersay).....	636
Birincil Hukuk (S. Baykal).....	650
BM Bütçesi ve Türkiye (F. Keskin Ata).....	788
BM Sisteminde Cođrafi Gruplar (F. Keskin Ata).....	789
BM ve İnsan Hakları Sözleşmeleri (B. Oran).....	801
Bölgesel Enerji Merkezi Olma Söylemi (M. Aydın).....	466
Bush ve Neo-Con'lar, Evanjelizm, Armageddon (A. İnsel).....	17
Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) (I. Uzel).....	267
C	
Cari Açık (S. Gürsel).....	59
Cumhurbaşkanı Seçimi ve "367 Krizi" (M. Sancar).....	761
Ç	
Çekince ve Yorum Beyanı (B. Oran).....	805
D	
Daimi Korunma Önlemleri (S. Baykal).....	356
Darbe Suçları (Ü. Kardaş).....	91
Darfur Sorunu (2003-2011) (N. Yeşilyurt).....	425
Davutoğlu'nun 16 Ekim 2009 Saraybosna Konuşması - Dinleyenler Açısından (B. Oran).....	199
Demokratik Özerklik Projesi ve İspanya ve Fransa Modelleri (A. Özçer).....	123
Devlet-PKK Görüşmeleri (B. Oran).....	128
Dođuya Doğru veya Beşinci Genişleme (S. Baykal).....	348
Dokuz Türkiyelinin <i>Libération</i> Bildirisi (B. Oran).....	183
Dolaylı Görüşmeler (<i>Proximity Talks</i>) (K. Özersay).....	632
Don(durul)müş İhtilaflar (<i>Frozen Conflicts</i>) (M. Aydın).....	478
Dostane Çözüm (İ. Sevinç).....	738
E	
Ek Protokol Deklarasyonları (S. Baykal).....	361
EMASYA Protokolü (B. Oran).....	97
Ergenekon Davaları (M. Sancar).....	732
Ergenekon Sürecine Yönelik Tepkiler ve Eleştiriler (M. Sancar).....	733
Ermeni Soykırımı Nedeniyle Ceza Veren Ülkeler (B. Oran).....	176
Ermenilerden Özür Kampanyası (B. Oran).....	495
F	
Faiz Dışı Fazla (S. Gürsel).....	57
Festus Okey Cinayeti (S. Akgönül).....	758
Fethullah Gülen Hareketi (Y. Çobanoğlu).....	112
Fransız Anayasa Konseyinin İptal Kararı (B. Oran).....	181

G

G-20 (20'ler Grubu) (Ü. Ünsal).....	234
Gayrimüslim Vakıflarında Nam-ı Müstear ve Nam-ı Mevhum (B. Oran).....	772
Görev Zararı (S. Gürsel).....	54
Güney Akım (M. Çelikpala).....	548
Güvenlik Konseyi Başkanlık Açıklaması (F. Keskin Ata).....	812
Güvenlik Konseyine Adaylık ve Seçim Süreci (F. Keskin Ata).....	790

H

Haydut Devletler, Şer Ekseni, Başarısız Devletler (B. Oran).....	19
Hrant Dink Cinayeti Davası (S. Akgönül).....	736
Hrant Dink ve “Türklerin Zehirli Kanı” Meselesi (B. Oran).....	86
Hrant Dink ve Agos'a Açılan Davalar – Cinayet Öncesi (F. Çetin).....	86

I

IMF Kotası (B. Oran).....	41
Irak İzin Tezkeresi (1 Mart 2003) (B. Oran).....	274
Irak Türkmenleri (I. Uzel).....	272
Irakçılıkla Mücadelenin Uluslararası Denetimi: CERD ve ECRI (G. Kut).....	807

İ

İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi Kuralı (K. Özersay).....	653
İkinci Intifada Sonrası Filistin Sorunu ve Barış Süreci (2001-2011) (N. Yeşilyurt).....	439
İmtiyazlı Ortaklık - Özel Statü (S. Baykal).....	339
İran Nükleer Krizi (N. Yeşilyurt).....	457
İslamofobi ve Müslümanofobi (B. Oran).....	151
İsviçre Modeli (K. Özersay).....	638

J

JİTEM (B. Oran).....	101
----------------------	-----

K

Kabahatler Kanunu (M. Sancar).....	756
Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu - KIIP (M. Aydın).....	477
Kamu Diplomasisi (Ü. Ünsal).....	237
Kapitalizm ve Krizleri (B. Oran).....	37
Karikatür Krizi (B. Oran).....	47
KCK Davasında Kürtçe Konusu - Hukuki Durum (B. Oran).....	750
KCK Sözleşmesi ve Olayı (B. Oran).....	748
Kırılğan Yumuşama, Sürdürülebilir Yakınlaşma ve Kalıcı/Sağlam Ortaklık (A. Dayıoğlu).....	561
KOA'da Darbe-Suikast Girişimleri ve T.C. Vatandaşları (M. Aydın).....	471
Konfederasyon (K. Özersay).....	637
Koşullu Genişleme Stratejisi (S. Baykal).....	344
Kur Çıpası (S. Gürsel).....	53
Kürtçe Dil Kurslarının Öyküsü (B. Oran).....	121

L

Leyla Şahin Kararı (M. Sancar).....	760
Liberal, Liberalizm, Neoliberalizm (B. Oran).....	18
Libya Olayları, Batı Müdahalesi ve Türkiye (B. Oran).....	52

Libya'ya Müdahale ve Uluslararası Hukuk (F. Keskin Ata).....	427
Lizbon Antlaşması (2007-2009) (S. Baykal).....	393
Loizidu Kararı (K. Özersay).....	655
Lokmacı Kapısı (Barikatı) (K. Özersay).....	679
M	
Mavi Akım (Gelişmeler) (M. Çelikpala).....	535
Mavi Marmara Olayında Raporlar ve Türkiye'nin Tutumu (B. Oran).....	445
Medeniyetler Çatışması Tezi ve Medeniyetler İttifakı Girişimi (N. Yeşilyurt).....	15
Millet, Milliyetçilik, Ulus, Ulusalçılık ve Sèvres Sendromu (B. Oran).....	74
Münhasır Ekonomik Bölge (F. Keskin Ata).....	576
Müzakerelerin Aktörleri ve İşleyişi (S. Baykal).....	369
Müzakerelerin Esaslarına İlişkin Aralık 2004 Bruxelles Zirvesi Kararları (S. Baykal).....	354
N	
Neo-Con'lar (Yeni Muhafazakarlar) (İ. Uzgel).....	251
Nice-Sonrası Süreç: Anayasal Antlaşma ve Lizbon Antlaşması Süreci (S. Baykal).....	343
Nusayriler (Arap Aleviler) (H. Mertcan).....	223
O	
Onikiadalar'daki Türk Azınlığın Hakları (A. Dayıoğlu).....	595
Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) (K. Koçak).....	78
Org. Işık Koşaner'in TSK Hakkındaki Görüşleri (B. Oran).....	105
Orta Vadeli Program (S. Gürsel).....	63
P	
Pilot Dava Uygulaması (K. Özersay).....	672
Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu 2007 Değişikliği (M. Sancar).....	726
Putin ve Dış Politika (M. Çelikpala).....	533
R	
Renkli Devrimler (M. Aydın).....	465
RF'nin Nükleer Enerji Politikası (M. Çelikpala).....	550
RP ile AKP (B. Oran).....	81
S	
Saddam Sonrası Irak'ta Siyasal Yeniden Yapılanma (2003-2011) (N. Yeşilyurt).....	410
Sayıştay Denetimi ve TSK (2011 Gelişmeleri) (Ü. Kardaş).....	723
Sayıştay Denetimi ve TSK (M. Sancar).....	722
Soykırım Terimi ve 1915 (B. Oran).....	164
Soysal Kararı (S. Baykal).....	395
<i>Stratejik Derinlik</i> Kitabı – Bir Özet (T.C. Dışişleri Bakanlığı tarafından özetlenmiştir).....	135
<i>Stratejik Derinlik</i> Kitabı – Yurt Dışından Okunduğunda (H. Millas).....	137
Susurluk Davasında Son Durum (B. Oran).....	729
Ş	
Şanghay İşbirliği Örgütü (M. Aydın).....	464
Şubat 2012 Taksim Meydanı Hocalı Mitingi (B. Oran).....	192

T

Tarama Süreci (S. Baykal).....	372
Tarihsel Perspektifte Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği (M. Aydın).....	522
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (B. Oran).....	56
Terörle Mücadele Kanunu (TMK) Md. 7 ve 8 (M. Sancar).....	716
Terörle Mücadele Kanunu ve 2006 Değişikliği (M. Sancar).....	743
Toplu Takas ve Tazminat Yöntemi (K. Özersay).....	656
Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY) (M. Aydın).....	507
Türk-Ermeni Uzlaşma Komisyonu (TARC) (M. Aydın).....	494
Türkiye-Ermenistan Sınırının Açılmasının Ekonomik Boyutu (M. Aydın).....	492
Türkiye-Ermenistan Sınırının Tanınması Meselesi (B. Oran).....	500
Türkiye'de Demokrasi, İnsan Hakları ve Müslümanlar (B. Oran).....	229
Türkiye'nin Doğalgaz İhtiyacı/İthalatı ve Rusya Federasyonu (M. Çelikkpala).....	545
Türkiye'nin H. Dink Davasında AIHM'ye Cevabı (B. Oran).....	736
Türkiye'nin Katılım Süreci İçin AB Stratejisi ve AB İletişim Stratejisi (ABİS) (S. Baykal).....	390

U

Uludere Olayı (B. Oran).....	117
Ulus İnşa Sürecinde Basamaklar (B. Oran).....	72
Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme ve Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı (M. Sancar).....	718
Uluslararası Hukuka Göre 1915'te Sorumluluk (K. Altuparmak - B. Oran).....	166

Ü

Üniversitelerde Başörtüsü Yasağı ve Anayasa Mahkemesi (M. Sancar).....	762
--	-----

V

Venedik Komisyonu (E. Özbudun).....	615
-------------------------------------	-----

Y

Yabancılar Taşınmaz Satışı (B. Oran).....	89
Yeşil Hat (K. Özersay).....	651
Yeşil Hat Tüzüğü (K. Özersay).....	652
Yumuşak Güç ve Yumuşak Güvenlik (M. Aydın).....	479
“Yüksekova Çetesi” Olayı (B. Oran).....	730
“Yüzde Puan” Kavramı (S. Gürsel).....	57

Ayrıntılı İçindekiler

2001-2012: 11 Eylül Olayı Ertesinde AKP Dönemi

Dönemin Bilançosu	13
Dönemin Yönetimi.....	13
I) Uluslararası Ortam ve Dinamikler BASKIN ORAN.....	14
Giriş: 21. Yüzyıl Başında Dünya.....	14
A) 11 Eylül 2001 (9/11) Olayı, Etkileri, Sonuçları.....	16
1) Olay ve Yarattığı Tartışmalar.....	16
2) ABD'nin Afganistan ve Irak'ı İşgali.....	16
a) Neo-Con'ların Düşünsel Hazırlıkları.....	16
b) 11 Eylül 2001 Ertesi Durum ve Afganistan'ın İşgali.....	20
c) Irak'a Saldırı.....	21
i) Irak İşgalinin Temel Nedenleri.....	22
ii) Irak İşgalinin Sonuçları.....	24
3) Bush Politikasına Tepkiler.....	26
İçte Tepkiler / Uluslararası Tepkiler	
4) Dönem Boyunca ABD Hegemonyasının Durumu.....	28
a) ABD Hegemonyası Üzerine Tartışmalar.....	28
b) Hegemonyayı Sürdürmenin Temel Yöntemi: Askeri İşgal.....	29
c) İşgal Dışı Yöntemler.....	31
Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) / Avrasya'yı Denetime Alma Çabaları / Uluslararası Kuruluşların ve Stratejik Unsurun Kullanılması	
B) Küreselleşme Olgusu, Etkisi, Sonuçları.....	34
1) Küreselleşmenin Dünya Tarihindeki Yeri.....	34
2) Küreselleşmenin Sosyo-Ekonomik Mekanizması, Etkileri, Sonuçları.....	35
a) Fordizm ve Sonu.....	35
b) Post-Fordizm.....	36
Üretim'de Değişiklikler / Sermaye'de Değişiklikler / Emek'te Değişiklikler / Sistem'de Değişiklikler	

c) Dönem Boyunca Krizler.....	42
<i>Dönemin Başı: 2001 Krizi ve Kökenleri / Dönemin Sonu: Krizlere Devam</i>	
3) Küreselleşmenin Sosyo-Politik Sonuçları.....	46
II) İç Ortam ve Dinamikler	52
A) Ekonomi SEYFETTİN GÜRSEL.....	52
1) 2001 Krizi.....	52
2) Yapısal Reformlar	55
3) Yüksek Büyüme Yılları.....	56
4) Makro Ekonomik Dengesizlikler.....	58
5) Düşük Büyüme ve Küresel Kriz.....	59
6) 2000-2012 Dönemine Toplu Bakış.....	61
7) Dış Ticarete Yön Değişiklikleri.....	65
8) Genel Değerlendirme	69
B) Siyaset BASKIN ORAN.....	70
1) Rejim: Asker, Yargı, Hükümet.....	70
<i>Ulus-devletin Temelleri ve Sorgulanması / Türk Ulusalçılığının Yükselişi</i>	
a) Asker'in Durumu.....	75
<i>Darbecilik Geleneği / Genelkurmay'ın Özerkleşme Tarihçesi / Anayasa Fırlatma Krizi ve AKP'nin İktidara Gelişi / Sèvres Sendromu / Cumhurbaşkanlığı Seçimine Giden Süreç / TSK'nın itibar kaybı / Askerî Vesayetin Yıpranma Süreci - Bir Özet ve Değerlendirme / TSK'ya İçeriden İki Farklı Yorum / Dönem Sonunda Asker'in Durumu</i>	
b) Yargı'nın Durumu.....	107
<i>Yargı'da Devlet Algısı / "Yargı Vesayeti" Şikayetleri / Dönem Sonunda Yargı ve Hükümet</i>	
c) Hükümet'in Durumu.....	115
2) Devlet: Kürt Meselesi.....	119
<i>Dönem Başında Durum / Karşılıklı Sertleşme / Demokratik Özerklik Projesi / Dönem Sonunda Diyalog Durumu</i>	
III) Dönemin Dış Politikası.....	130
Giriş.....	130
<i>Yeni Bölgesel Ortamda Türk Dış Politikası / Dönemin Uluslararası Sistemi ve Bölge</i>	
A) AKP ve Dış Politika.....	132
1) AKP'nin Temel Nitelikleri.....	132
2) Davutoğlu Faktörü.....	134
3) Yeni Dış Politikanın Temel Unsurları.....	139
a) İlkeler.....	139
b) Yumuşak Güç.....	141

i) Başbakanlık'a Bağlı Kurumlar	141
ii) Yeni Kanallar	142
"Türk Okulları" / Lobiler	
iii) Popüler Kültür	143
B) Hegemon Güç'le İlişkiler	144
<i>Başlangıç: Afganistan'a ve Irak'a Saldırı Ortamı / Üç Tezkere / Her Şeye Rağmen ABD Desteği</i>	
C) AB'yle İlişkiler	149
<i>AB'de Kritik Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri / Türkiye'de Olumsuz Gelişmeler ve AB'yle İlişkilere Etkisi / İki Çağdaştırma Dalgası ve AB / Yakın Gelecek Beklentisi</i>	
Ç) Bölgeyle İlişkiler	154
1) Suriye Politikası	156
<i>Çatışmalı İlişkinin Geçmişi / İlişkilerin Düzelmeye ve Tekrar Bozulması / Türk Jetinin Düşürülmesi / Suriye Kürtlerinin Sahneye Çıkışı / Suriye Olayı Üzerine Gözlemler</i>	
2) Ermenistan ve Ermeni Politikası	163
a) Ermenistan'la İlişkiler	163
<i>İki Bağımsızlık Bildirisi / Sınırın Kapanması-Açılması Meselesi ve 2009 Protokolleri / Azerbaycan'ın Kadın Milletvekili Heyetleri / Azerbaycan'ın Doğalgaza Zam Yapması ve Erdoğan'ın Bakü'ye Gidişi / Türk Şehitliğindeki Bayrakların Sökülmesi / Ermenistan ve Türkiye'de Protokollerin Durumu</i>	
b) Ermeni Soykırım Tasarıları ve Türkiye'deki Gelişmeler	175
i) Fransa'da Ermeni Yasaları	178
ii) Türkiye'deki Tepkiler	179
<i>2001'deki Tepkiler / 2006'daki Tepkiler / 2011'deki Tepkiler / Türkiye'de Soykırım Terimi ve İfade Özgürlüğü</i>	
c) Davutoğlu'nun Yeni Diaspora Tanımı ve Politikası	189
<i>Başbakanlığın 2015 Hazırlıkları / Günümüzde Kamuoyunda Ermeni Meselesi</i>	
D) Üç Tartışma Konusu	193
<i>Eksen Kayması Meselesi / Model Olma Meselesi / Yeni Osmanlılık Meselesi</i>	
E) Dış Politika: Genel Değerlendirme	200
1) Başarılar: Bölgede ve Dünyada Türkiye'nin Ağırlığının Artması	200
<i>Kamuoyu Göstergeleri: Model Ülke / Dış Yardım ve Görünürlük / Kolaylaştırıcılık Girişimleri / Çok Yönlü Politika / AB'den Övgüler</i>	
2) Sorunlar	210
<i>Kamuoyu Araştırmaları Konusu / Ekonomik Gelişmişlik Konusu / Kolaylaştırıcılık Girişimleri Konusu / Proaktif Politika, Yumuşak Güç,</i>	

IV) Bilanço: Genel Değerlendirme.....	226
<i>Demokrasinin Katılım Ayağı / Demokrasinin Eleştiri Ayağı / Dış Politikada Durum</i>	
V) T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Yeni Teşkilât Kanunu ÜNAL ÜNSAL.....	232
A) Teşkilât Kanunu Tasarısının TBMM’de Görüşülme Süreci.....	232
1) Davutoğlu’nun Dışişleri Komisyonundaki Konuşması.....	232
2) Dışişleri Komisyonu Görüşmeleri.....	237
3) TBMM Genel Kurulu Görüşmeleri.....	239
B) Teşkilât Kanununun Öngördüğü Değişiklikler.....	239
<i>Bakanlığın Çalışmasına Yön Veren İlkeler / Merkez Teşkilâtının Yeni Yapısı / Personel Konuları / Yaşam Koşullarını İyileştirmeye Yönelik Tedbirler</i>	
C) Değerlendirme.....	243
ABD ve NATO’yla İlişkiler İLHAN UZGEL.....	249
I) ABD’de Neo-Con (Yeni Muhafazakar) Yönetimin Özellikleri.....	249
II) 2000’lerde Türkiye-ABD İkili İlişkilerinin Genel Nitelikleri.....	253
III) ABD’de Türkiye Politikasının Belirlenmesi.....	257
IV) Ecevit Dönemi.....	258
<i>2001 Krizi ve ABD / Afganistan’ın İşgali ve Türkiye’nin Tutumu</i>	
V) AKP Döneminde Türkiye-ABD İlişkilerinin Genel Seyri.....	259
<i>İkili İlişkilerde Gerginlik / Stratejik Vizyon Belgesi</i>	
VI) Türkiye’nin Orta Doğu’da Artan Etkinliği ve ABD.....	264
VII) “Büyük Orta Doğu Projesi” (BOP; <i>Broader Middle East and North Africa Initiative</i>) ve AKP Hükümeti.....	266
VIII) Irak’ın İşgali ve Türkiye-ABD İlişkilerine Etkileri.....	269
A) İşgal Süreci ve “1 Mart Tezkeresi” Olayı.....	269
B) 1 Mart 2003 Sonrası Kuzey Irak Gelişmeleri.....	276
<i>Süleymaniye (“Çuval Geçirme”) Olayı / Kerkük Sorunu ve Türkmenlerin Gerileyen Statüsü</i>	

C) Kuzey Irak Gelişmeleri, ABD Politikası ve Kürt Sorununun Gelişimi	281
<i>AKP Hükümetinin Kürt Politikası / Kürdistan Bölgesel Yönetiminin Kuruluşu ve Kürt Sorununa Etkisi / ABD Politikasında Dönüşüm / 5 Kasım 2007 Uzlaşması ve Sınırötesi Operasyon / Kuzey Irak'la Ekonomik İlişkiler</i>	
IX) Tahran Anlaşması Sorunu	294
X) Türkiye, ABD, Ermenistan ve Ermeni Tasarıları Sorunu	296
<i>ABD ve Türk-Ermeni Uzlaştırma Komisyonu (TARC) Denemesi / Soykırım Karar Tasarısı Girişimleri</i>	
XI) ABD ve Kıbrıs Sorunu	301
XII) Ekonomik İlişkiler	305
XIII) NATO'yla İlişkiler	307
<i>11 Eylül, Afganistan, NATO ve Türkiye / NATO'nun Prag Zirvesi / Irak'ın İşgali ve NATO'nun Türkiye'ye Destek Sağlaması Sorunu / İstanbul Zirvesi, İstanbul İşbirliği Girişimi ve Orta Doğu'ya Açılım / NATO Mukabele Kuvveti ve Türkiye / NATO Genişlemesi ve Türkiye / Genel Sekreter Seçimi Olayı / NATO Füze Kalkanı ve Türkiye</i>	
XIV) AGSP ve Türkiye	319
<i>Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Gelişimi / Berlin Artı Düzenlemeleri / Türkiye'nin AGSP'deki Yeri</i>	
XV) Türk Savunma Sanayii ve Silah Alım/Üretim Projeleri	325
<i>Savunma Sanayii Bürokrasisindeki Gelişmeler ve Yeni Hedefler / Savunma Sanayiindeki Gelişmeler / Silah Alım ve Ortak Üretim Projeleri / ABD'den Silah Alımları</i>	
XVI) Arap Baharı ve Türkiye-ABD İlişkilerine Etkisi	331
AB'yle İlişkiler SANEM BAYKAL - TUĞRUL ARAT.....	337
Giriş: Genel Bağlamı Belirleyen Öğeler	337
I) 2001 Öncesi Dönem ve Türkiye'nin Genişleme Sürecine Katılımı (1999 - Aralık 2004)	345
<i>1999 Helsinki Zirvesi ve Türkiye'ye Adaylık Statüsü Tanınması / 2001-2002 Reform Süreci ve Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi / 2003 Gözden Geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi ve Gözden Geçirilmiş Ulusal Program / 2004 Aralık Zirvesine Doğru / 2004 Komisyon İlerleme Raporu ve Müzakerelere Başlanması Yönünde Zirve'ye Sunulan Tavsiye</i>	

II) 16-17 Aralık 2004 Bruxelles Zirvesi ve Müzakerelere Başlanması Kararı.....	353
A) Müzakere Kararının Alınması.....	353
B) Aralık 2004 Bruxelles Zirvesinde Müzakerelerin Yürütülmesine İlişkin Olarak Belirlenen Esasların Değerlendirilmesi ve Gelişmeler.....	355
C) Müzakere Sürecinin Başlaması (3 Ekim 2005).....	359
1) Müzakere Çerçeve Belgesinin Esasları.....	365
2) Türkiye'nin Katılım Müzakerelerinin Önceki Genişlemelerle Kıyaslanması.....	367
Ç) 2005 İlerleme Raporu ve 2006 Katılım Ortaklığı Belgesi.....	370
III) Aday Ülke Duraksıyor.....	371
A) Kıbrıs'ın AB'ye Üye Olmasının Türkiye'nin AB'ye Katılım Sürecini Etkilemesi.....	375
B) Kıbrıs Sorununun Etkisi ve Diğer Gelişmeler Nedeniyle Müzakerelerde Duraksama Dönemi.....	378
C) AB'nin Yeni Genişleme Stratejisi: 2006 Genişleme Stratejisi Belgesi.....	379
Ç) Türkiye'de ve AB'de Kamuoylarının Türkiye'nin AB Üyeliğine Bakışları.....	382
1) Kamuoyu Yoklamalarına Yansıyan Durum.....	382
2) Kamuoyu Yoklamalarına İlişkin Bazı Gözlemler.....	384
D) 2007-2008 Yıllarında Türkiye-AB İlişkilerinde Gelişmeler.....	386
E) 2009-2011 Yılları: Durumu Korumaya Yönelik Çabalar ve Girişimler.....	389
<i>Türkiye'de AB İşlerinin Yeniden Yapılanması ve Sürece İvme Kazandırılması Çabaları / Müzakere Sürecinde Kaydedilen İlerlemeler; Anayasa Değişikliği ve Yeni Siyasi Engeller / AB'nin Krizi, Lizbon Antlaşmasının Yürürlüğe Girmesi ve Bu Gelişmelerin Türkiye'nin Katılım Sürecine Etkisi / 2011 Gelişmeleri: Avrupa'da Derinleşen Ekonomik Kriz, Kıbrıs'ın Dönem Başkanlığı Sorunu, Vize Konusu ve Pozitif Gündem Açılımı</i>	
Sonuç.....	398

Orta Doğu'yla İlişkiler NURI YEŞİLYURT..... 401

I) Arap Devletleriyle İlişkiler.....	401
A) AKP İktidarı Öncesinde İlişkilerin Durumu (2000-2002).....	401
1) Komşu Arap Devletleriyle İlişkiler.....	401
<i>Suriye'yle İlişkiler / Irak'la İlişkiler</i>	
2) Filistin Sorunu ve Türkiye.....	403

B) AKP İktidarı Döneminde Türkiye ve Arap Dünyası (2002-2011).....	404
1) Irak'ın İşgali, Değişen Dinamikler, Irak'la İlişkiler.....	405
a) İşgalin Türkiye'nin Bölgedeki Konumuna Etkisi.....	405
b) İşgal Sonrasında Türkiye'nin Irak Politikası.....	407
<i>Ekonomik Boyut / Siyasal Boyut</i>	
2) Suriye'yle İlişkiler ve Lübnan Politikası.....	413
a) Küresel ve Bölgesel Dinamikler Işığında Suriye'yle Siyasi İlişkilerin Gelişimi.....	413
i) Irak'ın İşgali ve Kürt Sorunu.....	413
ii) Lübnan'da Meydana Gelen Krizler.....	415
<i>Hariri Suikastı / Lübnan (Temmuz) Savaşı / Cumhurbaşkanlığı ve Hükümet Krizleri / Hizbullah Krizi / Kıbrıs Pürüzü</i>	
iii) Suriye-İsrail Gerilimi ve Türkiye'nin Arabuluculuğu.....	419
iv) Arap Baharının Suriye'deki Etkileri ve İlişkilerin Kötüleşmesi.....	420
b) İkili İlişkilerin Ekonomik Boyutu.....	421
3) Arap Dünyasına Siyasi Açılım ve Filistin Politikası.....	423
a) Genel.....	423
<i>Arap Birliğiyle İlişkilerin Gelişmesi / Darfur Sorunu ve Türkiye / Arap Baharı ve Kuzey Afrika'da Etkin Olma Çabaları</i>	
b) Filistin Politikası.....	429
i) Önemli Siyasal Gelişmeler.....	430
<i>Hamas'la İlişkiler / Gazze Krizi ve Sonrası</i>	
ii) Ekonomik ve İnsani İlişkiler.....	433
4) Arap Dünyasına Ekonomik Açılım ve Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Ülkeleriyle İlişkiler.....	434
a) Genel.....	434
b) Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Ülkeleri ve Türkiye.....	434
<i>Ekonomik İlişkiler / Siyasi-Askerî İlişkiler</i>	
II) Arap Olmayan Devletlerle İlişkiler.....	438
A) İsrail'le İlişkiler (2002-2011).....	438
1) Siyasi İlişkilerde İniş Çıkışlar.....	438
a) Sekteye Uğrayan Barış Süreci Gölgesinde İlişkilerin Genel Seyri.....	438
<i>"One Minute", "Alçak Koltuk" ve Mavi Marmara Krizleri</i>	
b) Bölgesel Politikada Ayrışmalar.....	444
c) ABD'deki Yahudi Lobisiyle İlişkiler.....	446
2) Askerî ve Ekonomik Alanda İşbirliği.....	448
<i>Askerî İlişkiler / Ekonomik İlişkiler</i>	

B) İran'la İlişkiler (2000-2011).....	451
1) Siyasi İlişkiler.....	451
<i>Güvenlik Boyutu: Teröre Karşı İşbirliği / Bölgesel Politika / Rejim Sorunlarının Aşılması / İran Üzerindeki Uluslararası Baskılar: Nükleer Kriz ve Türkiye</i>	
2) Ekonomik İlişkiler.....	458
<i>Doğalgaz / Ticaret, Yatırımlar ve Turizm</i>	
Kafkasya ve Orta Asya'yla İlişkiler MUSTAFA AYDIN.....	463
I) 1990'lardan 2000'lere Genel Arkaplan.....	463
II) Siyasi İlişkiler.....	468
A) Orta Asya'da "Normalleşen" İlişkiler.....	468
1) Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvelerinden Türk Konseyine.....	469
2) Siyasi-Askerî İlişkiler.....	470
<i>Türkmenistan / Özbekistan / Kazakistan / Kırgızistan / Tacikistan</i>	
B) Kafkasya'yla Yoğunlaşan İlişkiler.....	476
1) Türk Dış Politikasını Kafkasya'da Etkinleştiren Koşullar.....	476
2) Bölge Devletleri ve Türkiye.....	480
a) Azerbaycan'la İlişkiler.....	480
<i>Ermenistan'la İlişkilerin Etkisi / Petrol ve Doğalgaz Fiyatı Meselesi / Azerbaycan Muhalefetiyle İlişkiler</i>	
b) "Kadife Devrim" Sonrasında Gürcistan'la İlişkiler.....	485
<i>Kars Antlaşması ve Abhazya / Saakaşvili Politikasının Sonucu</i>	
c) Ermenistan'la İlişkiler.....	490
<i>Türkiye'deki Gelişmeler ve TARC'ın Kurulması / Futbol Diplomasisi ve Sonrası / Anlaşma, Erdoğan'ın Bakü Konuşması, Önkoşullar / Protokoller ve Tepkiler / Maçın Rövanş ve Tepkiler</i>	
III) Türkiye'nin Kültür Politikaları ve KOA'daki Türkiye Okulları.....	506
<i>Türkiye'deki Cemaat ve Vakıfların Girişimleri / Değerlendirme</i>	
IV) Ekonomik İlişkiler.....	510
<i>Bölgedeki Türkiye Yatırımları ve İşadamlarının Rolü</i>	
V) Enerji Kaynakları Jeopolitiği ve Türkiye.....	517
<i>Doğu-Batı Enerji Koridoru Yoluyla Türkiye'nin Avrupa'ya Açılım Stratejisi / Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya (NABUCCO) DGBH Projesi</i>	

VI) Türkiye'nin Karadeniz Politikaları.....	522
---	-----

*Geniş (letilmiş) Karadeniz Bölgesi ("Wider Black Sea Region") /
Karadeniz'de Deniz Güvenliği: BLACKSEAFOR ve KUH*

Rusya Federasyonuyla İlişkiler MITAT ÇELIKPALA.....	532
--	-----

I) İktidar Değişiklikleri ve İlişkilere Yansımaları.....	532
--	-----

II) Çok Boyutlu Ortaklığa Geçiş: 2001 Avrasya Eylem Planı.....	536
--	-----

III) RF'de 2008 İktidar Değişikliği ve Kafkasya'daki Gelişmelerin İkili İlişkilere Yansımaları.....	538
--	-----

IV) İkili İşbirliğinin Alanları.....	542
--------------------------------------	-----

A) Ekonomik ve Ticari İlişkiler.....	543
--------------------------------------	-----

B) Enerji İşbirliği.....	545
--------------------------	-----

Akkuyu Nükleer Santral Meselesi

C) Güvenlik İşbirliği.....	555
----------------------------	-----

V) Sorunlu Alanlar.....	556
-------------------------	-----

Kıbrıs / Ermeni Soykırımı / Terörle Mücadele / Ticari Engellemeler

Sonuç.....	558
------------	-----

Yunanistan'la İlişkiler ALI DAYIOĞLU.....	560
--	-----

I) Devam Eden Yakınlaşma Çabaları.....	560
--	-----

*Cem-Papandreu Döneminde İlişkiler / AKP Döneminde İlişkiler /
Doğalgaz Çıkarımı, Orman Yangını, Darbe Yargılamaları Krizleri /
Karşılıklı İmajlar*

II) Yakınlaşma Çabaları Çerçevesinde	
--------------------------------------	--

İkili Sorunlara Çözüm Arayışları.....	579
---------------------------------------	-----

A) AB'yle İlgili Gelişmeler.....	579
----------------------------------	-----

B) Ege Sorunları ve Gerginlikleri Giderme Çabaları.....	581
---	-----

1) Karasularıyla İlgili Karşılıklı İhlal İddiaları.....	582
---	-----

Madrid Mutabakatı / İstikşafî Görüşmeler

2) Kıta Sahaneliği Tartışmaları.....	585
--------------------------------------	-----

3) Hava Sahası Tartışmaları ve "İt Dalaşları".....	586
--	-----

4) Doğu Ege Adalarının Silahlandırılması Tartışmaları.....	589
--	-----

C) Yeni Bir Sorun: Yasadışı Göç Olayları ve Karşılıklı Suçlamalar.....	589
--	-----

III) Azınlık Sorunları ve Atılan Olumlu Adımlar.....	593
A) Yunanistan'daki Müslüman-Türk Azınlıkla İlgili Gelişmeler.....	594
1) Eğitim Alanı.....	594
2) Örgütlenme Alanı.....	597
<i>Birlikler Meselesi / Müftülük Meselesi</i>	
3) Azınlığın Temel Hakları.....	602
<i>Can ve Mal Güvenliği / Yurttaş Hakları ve 19. Madde Uygulaması /</i>	
<i>Basın Özgürlüğü / Ruhsatlar</i>	
4) Ekonomik Alan.....	606
<i>Azınlığın Sorunları ve Gelişmeler / Vakıflar</i>	
B) Türkiye'deki Rum-Ortodoks Azınlıkla İlgili Sorunlar ve Gelişmeler.....	609
1) Anayasa Değişiklikleri ve AB Uyum Paketleriyle Atılan Olumlu Adımlar ve Karşılaşılan Sorunlar.....	609
2) Fener Rum Patrikhanesi ve Heybeliada Ruhban Okulu Konularındaki Sıkıntılar.....	610
<i>Patrikhane'ye ve Patrik Vartholomeos'a Yönelik Baskılar ve Ekümeniklik Meselesi / Heybeliada Ruhban Okulunun Açılması Meselesi / Azınlığın Diğer Sorunları</i>	
IV) İlişkileri Etkileyen Diğer Gelişmeler.....	621
<i>17 Kasım Devrimci Örgütünün Çökertilmesi / Bayrak ve Marş Krizleri / Rum ve Ermeni Soykırım İddiaları Karşısında İkili İlişkiler / PKK ve DHKP-C Nedeniyle Gerginleşen İlişkiler</i>	
V) Yakınlaşmanın Ticari ve Ekonomik İlişkilere Etkisi.....	624
Kıbrıs Konusu KUDRET ÖZERSAY.....	632
I) 24 Nisan 2004 Referandumları Öncesi Dönem.....	632
A) Kıbrıs Dolaylı Görüşmeleri.....	632
B) Kuzey Kıbrıs'ta Değişim Sinyalleri.....	634
C) Annan Planına Zemin Oluşturan Doğrudan Görüşmeler.....	635
Ç) AKP'nin Yeni Kıbrıs Politikası.....	636
D) Annan Planı.....	638
1) Plan'ın Anahatları.....	638
2) Plan Hükümlerine Kısa Bir Bakış.....	640
<i>Yönetim ve Yetki Paylaşımı / Mülkiyet / Güvenlik ve Garantiler / Toprak Düzenlemeleri / Göçmenler, İkamet ve Vatandaşlık</i>	
3) Plan'ın Ortaya Çıkış Koşulları.....	644
4) İkinci Annan Planı.....	645
E) AB Kopenhag Zirvesi ve Sonuçları.....	646

F) Papadopulos'un Seçilmesi, Üçüncü Annan Planı ve Lahey Zirvesi.....	647
G) AB Katılım Antlaşması ve Etkileri.....	649
H) AB Sürecinde Kıbrıs'ı Koza Dönüştürme Girişimi ve Kuzey Kıbrıs İç Siyasetindeki Gelişmeler.....	654
I) AKP'nin "Bir Adım Önde Olma" Siyaseti ve New York Uzlaşısı.....	657
I) Bürgenstock Müzakereleri ve Annan Planının Son Versiyonu.....	659
II) 24 Nisan 2004 Referandumları ve Kıbrıs Politikasının Yeniden Şekillenışı.....	660
A) Kuzey Kıbrıs'taki "Evet" in Nedenleri.....	661
B) Güney Kıbrıs'taki "Hayır" ın Nedenleri.....	662
C) Referandumlar Ertesinde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası.....	663
1) Türkiye-AB İlişkilerindeki Kıbrıs Engelini Referandum Sonuçlarıyla Aşma Politikası.....	663
2) İzolasyonların Kaldırılması Politikası.....	664
a) İzolasyonların Nedenleri ve Sonuçları.....	664
b) İzolasyonların Kaldırılması Yönünde Atılan Adımlar.....	666
<i>Annan Raporu / İKÖ'deki Gelişmeler / Doğrudan Uçuşlar / Üst Düzey Temaslar / Avrupa Konseyindeki (AK) Gelişmeler / AB'nin Doğrudan Ticaret ve Mali Yardım Tüzükleri</i>	
c) İzolasyonların Kaldırılması Politikasının Değerlendirilmesi.....	670
3) Çözumsuzlük ve Mülkiyet Davaları Sorunu.....	670
<i>AİHM'deki Gelişmeler ve Türkiye'nin Değişen Tutumu / Diğer Mülkiyet Davaları</i>	
4) Doğu Akdeniz'de Yetki Alanları Sorunu.....	674
5) Kıbrıs Görüşmeleri.....	677
a) KKTC'de Lider Değişikliği: Mehmet Ali Talat Dönemi.....	677
b) KKTC'de Lider Değişikliği: Derviş Eroğlu Dönemi.....	681
<i>Kıbrıs Görüşmeleri / Türkiye-AB İlişkilerinde Kıbrıs / Türkiye-KKTC İlişkilerinde Sıkıntılı Dönem</i>	
Balkanlarla İlişkiler İLHAN UZGEL.....	690
I) 2000'lerde Balkanların Genel Görünümü.....	690
II) Türkiye'nin Balkanlar Politikasının Genel Görünümü.....	693
III) Bulgaristan ve Türkiye.....	694
IV) Eski Yugoslavya Coğrafyasıyla İlişkiler.....	698
<i>Bosna-Hersek ve Türkiye / Makedonya ve Türkiye / Kosova Sorunu / Sırbistan ve Türkiye / Arnavutluk ve Türkiye</i>	
Sonuç	707

İnsan Hakları Konusu MİTHAT SANCAR - SAMİM AKGÖNÜL.....	709
Giriş: 2000'lere Girerken Türkiye'de Ortam.....	709
I) Avrupa Birliğine Uyum Süreci.....	710
A) Koalisyon Döneminde.....	711
1) Ekim 2001 Anayasa Reform Paketi.....	711
2) AB Uyum Paketleri.....	715
Birinci Paket / İkinci Paket / Üçüncü Paket	
B) AKP Döneminde.....	719
1) AB Uyum Paketleri.....	719
Dördüncü Paket / Beşinci Paket / Altıncı Paket / Yedinci Paket	
2) Mayıs 2004 Anayasa Reform Paketi.....	722
II) İnsan Hakları İhlalleri.....	724
A) Yaşam Hakkı.....	724
1) “Hayata Dönüş Operasyonu”.....	724
2) Şemdinli Olayları.....	727
3) Faili Meçhul Cinayetlerdeki Gelişmeler.....	729
4) Gayrimüslim Cinayetleri.....	730
Rahip Cinayetleri / Hrant Dink Cinayeti / Zirve Yayınevi Cinayeti	
B) Kürt Açılımı ve İnsan Hakları Konusundaki Gelişmeler.....	740
1) Açılımın Niteliği ve İçeriği.....	740
Başbakan'ın Ağustos 2005 Konuşması / Karakol Baskınları / Başbakan'ın Temmuz 2009 Konuşması ve Habur Olayı	
2) Parti Kapatma Davaları.....	746
3) KCK Operasyonları.....	747
C) Kadın, Çocuk ve LGBT Hakları.....	750
1) Kadın Hakları ve Töre Cinayetleri.....	750
2) Çocuk Hakları.....	752
Çalışan Çocuklar / “Taş Atan ya da TMK Mağduru Çocuklar” / Öldürülen Çocuklar	
3) LGBT Hakları.....	755
4) Vicdani Ret Meselesi.....	756
Ç) Göçmen ve Mülteci Hakları.....	757
Türkiye'de Mülteciler / Türkiye'de Yasadışı Göç: Ermenistanlı Göçmenler	
D) İbadet ve İnanç Özgürlüğü.....	759
1) Başörtüsü Tartışmaları.....	759
2) Alevi “Açılımı”.....	764
Cemevlerinin İbadethane Olarak Resmen Tanınması Konusu / Zorunlu Din Dersleri Konusu	

III) Gayrimüslim Azınlık Hakları ALI DAYIOĞLU.....766

2008 Vakıflar Yasası ve Cumhurbaşkanı Vetosu / Yasanın İncelenmesi
/ Yönetmelik ve Genelge / Yasanın Uygulanması Sorunları ve AIHM'ye
Başvurular / Vakıflar Yasasının Eksikliklerini Giderme Çabaları

IV) Türkiye'nin İnsan Hakları Alanındaki Durumu

MİTHAT SANCAR - SAMİM AKGÖNÜL.....775

AIHM'yle İlişkiler / Türkiye'de İnsan Hakları Gelişmeleri - Genel
Değerlendirme / Dönem İçinde Yürürlüğe Giren Uluslararası İnsan
Hakları Belgeleri ve Türkiye'nin Tutumu

Uluslararası Örgütlerle İlişkiler: BM'de Türkiye

FUNDA KESKİN ATA.....788

Giriş: Soğuk Savaş Sonrası BM'de Türkiye.....788

I) BM Operasyonları ve Türkiye.....790

Barışı Zorlama (Enforcement Action) Operasyonlarına Türkiye'nin
Katkısı / Barış Güçlerine Türkiye'nin Katkısı

II) BM'de Reform ve Türkiye.....793

A) Reform İhtiyacının Nedenleri.....793

B) Türkiye'nin Görüşleri.....796

Güvenlik Konseyinin Yapısında ve Çalışma Yöntemlerinde Reform /
Diğer Ana Organlarda Reform

III) BM'de İnsan Hakları ve Türkiye.....801

A) Sözleşmelerdeki Yöntemlerle Denetim ve Türkiye.....801

B) Sözleşme Dışı Yöntemlerle Denetim ve Türkiye.....806

Ülke-Konu Odaklı Yöntemler / Evrensel Periyodik İnceleme

IV) Türkiye'nin Güvenlik Konseyinde Geçici Üyeliği.....810

A) Adaylık ve Seçim Sürecindeki Çalışmalar.....810

B) Üyelik Dönemindeki Çalışmalar.....812

Gazze / İran

Değerlendirme.....817

Boğazlar Konusu KUDRET ÖZERSAY.....819

I) UDO'deki Olumlu Gelişme, Boğazlarda VTS Sistemi

Kurulmasının ve Enerji Nakil Hatlarının Etkisi.....819

II) Yeni Askerî ve Stratejik Gelişmeler Çerçevesinde Boğazlar.....821

11 Eylül Saldırıının Türk Boğazlarına Etkisi / 2008 Rus-Gürcü Krizi
ve Türk Boğazları

Editör: BASKIN ORAN

Türk Dış Politikası

Kurtuluş Savaşından Bugüne

Olgular, Belgeler, Yorumlar

CİLT I: 1919-1980

900 sayfa

Bu cilt, 1919-1980 döneminde Türkiye'nin dış politikasına bütün yönleriyle ışık tutuyor. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş ve istikrar kazanma mücadelesi, İkinci Dünya Savaşı ve arifesindeki çalkantılı dönem, Soğuk Savaş yıllarının bütün dış politika sorunları, bunun yanında kendi diplomatik ve politik geleneğini yaratan –kâh gergin, kâh dostane– ikili ilişkiler ayrıntısıyla inceleniyor. Dış politikanın kimi "mahrem" kalmış, kimi eksik-yanlış aktarılagelmiş birçok çarpıcı olayının ayrıntılarını bu ciltte bulacaksınız.

İÇİNDEKİLER

- Türk Dış Politikasının (TDP) Teori ve Pratiği
- 1919-1923: Kurtuluş Yılları
- 1923-1939: Görelî Özerklik - 1
- 1939-1945: Savaş Kaosunda Türkiye, Görelî Özerklik - 2
- 1945-1960: Batı Bloku Ekseninde Türkiye - 1
- 1960-1980: Görelî Özerklik - 3

ÇEŞİTLİ KUTULAR: 1930 Serbest Fırka Olayı • AB Derinleşme Süreci • Amerika İmajı • Azgelişmiş Ülke Milliyetçiliği ve Batılılaşma • Bağlantısızlar ve Türkiye • Bolşevik-Menşevik • Büyük Ermenistan Tasarısının Nedeni • Ekim Devriminden SSCB'ye • Ermeni Tehciri • Hitler'in İnönü'ye Mektubu • İkinci TBMM Heyeti Üzerine Notlar • İngiltere'nin Kürt Politikası • İttihat ve Terakki'nin Batıcı Reformları • Kürt Ayaklanmaları, 1925-37 • Mütarekede Anadolu Rum Cemaati • Orta Doğu'ya İlişkin Gizli Anlaşmalar • Sultan Galiyev ve İslam Sosyalizmi • Süryaniler • Şeyh Sait Ayaklanması • Türkiye ile ABD Arasındaki İkili Anlaşmalar • Türkiye'ye Sığınan Bilimadamları • Varlık Vergisi Uygulaması

Editör: BASKIN ORAN

Türk Dış Politikası

Kurtuluş Savaşından Bugüne

Olgular, Belgeler, Yorumlar

CİLT II: 1980-2001

637 sayfa

Türkiye ve dünya 1980'den sonra çok köklü bir değişikliğe adım attı. Küreselleşme günden güne yoğunluk kazanıyor. Buna paralel olarak Türkiye, bir yandan uluslararası kapitalist ekonomiye tümüyle açılırken, öte yandan "görelî özerklik" dönemlerini geride bıraktı. Batı blokunun ABD kanadıyla yoğun bir yakınlaşma sürecine girdi. Eylül 2001'e kadar gelen ikinci cilt, Türkiye'nin bu yeni dönemini anlatıyor.

İÇİNDEKİLER

- **1980-90: Batı Bloku Ekseninde Türkiye - 2**
- **1990-2001: Küreselleşme Ekseninde Türkiye**

ÇEŞİTLİ KUTULAR: 12 Eylül Mevzuatı • 1991 Darbe Girişimi ve Sonuçları • 90'larda Azınlık Haklarına İlişkin Düzenlemeler • ABD'nin Kürt Devleti Senaryoları • Abdullah Öcalan'ın Yakalanması • Avrupa Konseyi • Balkanlarda Müslümanlar ve Türkler • Bosna-Hersek Savaşı • Çekiç Güç, Kürt Devleti ve ABD Politikası • Çevik Kuvvet • "Derin Devlet" Tartışması • Devlet Güvenlik Mahkemeleri • Glasnost • Heybeliada Ruhban Okulu Sorunu • İkinci ve Üçüncü Küreselleşme - Bir Karşılaştırma • İran-İrak Savaşı • Kardak Kayalıklarına İlişkin Türk ve Yunan Tezleri • Kosova Sorunu • Körfez Savaşı • Mavi Akım • Milli Güvenlik Konseyi • OHAL ve OHAL Bölge Valiliği • Soğuk Savaş Sonrası Kavramı • SSCB'nin Çöküşü • Susurluk Kazası Olayı • "Tarihin Sonu" • Terörle Mücadele Kanunu • Türk-İslam Sentezi • Türkiye'nin Kuzey Irak Politikası • Yugoslavya'nın Dağılması

